

Пролог

Нова ера вогню

У залі гасне світло. На сцену виходить жінка — долоні в неї спітніли, а ноги злегка тремтять. Промінь прожектора освітлює її обличчя. 1200 пар очей вдивляються їй у вічі. Глядачі відчувають її хвилювання. У повітрі повисла напруга. Жінка відкашлюється і починає говорити.

А далі відбувається щось неймовірне. 1200 мізків у головах 1200 окремих людей починають поводитися дуже дивно. Вони синхронізуються. Чари від жінки на сцені охоплюють кожного в залі. Люди разом зітхають. Разом сміються. Разом плачуть. І це ще не все. Неврологічно закодована, розлога мережа інформації з мозку жінки якось копіюється і передається у мізки 1200 глядачів. Ця інформація залишиться там на все життя, впливаючи на їхню поведінку навіть через роки.

Жінка на сцені не чаклунка. Та її сила так само потужна, як і будь-які чари.

Мурахи впливають на поведінку одне одного, обмінюючись хімічними речовинами. Ми робимо це за допомогою поглядів, жестів і дивних звуків, які зриваються з вуст. Людське спілкування — справжнє диво. Ми творимо його щодня. А найінтенсивнішої своєї форми спілкування набуває на сцені.

Мета цієї книжки — пояснити, як твориться диво сильної промови, і забезпечити вас усім необхідним для власної «хвилини слави». Однак дещо треба пояснити із самого початку.

Не існує якогось одного способу ідеального виступу. Світ знань дуже широкий, а коло мовців, аудиторії та обставини дуже різноманітні. Будь-яка спроба застосувати до всіх промов єдину формулу, ймовірно, призведе до протилежного ефекту. Глядач миттєво це розпізнає і відчує фальш.

Навіть якби така формула успіху колись існувала, вона не могла б працювати довго, адже одна з головних складових доброго виступу — новизна. Усі ми люди. Нам не подобаються заїжджені платівки. Якщо ваша промова схожа на іншу, то вона справить вже не таке сильне враження. Бути як усі або виглядати нещирим — останнє, чого ми прагнемо.

Тож не сприймайте мої поради як непохитні правила — радше розглядайте їх як набір *інструментів* на будь-який смак. Використовуйте лише ті, які підходять саме для вас і якнайкраще відповідають вашій ситуації. Ваше надважливе завдання на сцені — сказати щось цінне в унікальний спосіб.

Це не так важко, як здається. Мистецтво публічного виступу з прадавніх часів глибоко вкоренилося в нашій свідомості. Археологічні знахідки вказують на існування місць, де наші пращури збиралися навколо багаття ще сотні тисяч років тому. У всіх культурах нашої планети люди, з розвитком мовлення, навчилися розповідати історії, ділитися сподіваннями та мріями.

Уявіть: сонце сіло за обрій. Тихо потріскує багаття. Іскри здіймаються в зоряне небо. Старець підводиться — усі погляди прикуті до його мудрого зморшкуватого обличчя, осяяного відблисками вогнища. Починається оповідь. І коли старий говорить, кожен слухач ніби бачить події, про які він розповідає. Уява кожного породжує почуття, які переживають герої оповіді. Цей процес надзвичайно потужний: безліч свідомостей буквально зливаються в одну спільну. Поки не згас вогонь, усі діють і почуваються як єдиний організм. Вони разом підводяться, разом танцюють, разом співають. Лише один крок — і вони будуть пліч-о-пліч працювати, мандрувати, святкувати, боротися.

Так само й сьогодні. Для лідера — і для активіста — публічний виступ відіграє ключову роль у завоюванні співчуття, збудженні хвилювання, передачі думок і осяянь, творенні спільних мрій.

Насправді ж мовлене слово стало вагомішим. Сьогодні багаття, навколо якого ми можемо збиратися, — увесь світ. Завдяки всесвітній мережі одну промову на одній сцені тепер можуть побачити мільйони. Як друкарський верстат колись ніс у маси слово письменника, інтернет несе слово оратора сьогодні. Будь-хто із доступом до мережі (і виглядає на те, що років за десять він з'явиться в кожній глушині), зможе, не виходячи з дому, навчатися у найкращих вчителів. Давнє мистецтво несподівано набуло глобального масштабу.

Комп'ютерна революція стала початком відродження мистецтва публічного виступу. Ми стільки потерпали від нудних лекцій, нескінченних церковних проповідей і цілковито передбачуваних шаблонних промов політиків... Виявляється, може бути й інакше.

Добра промова може запалити аудиторію, змінити її світогляд. Добра промова потужніша за будь-який писаний текст. Слово писане має лише одну грань — слово ж мовлене є багатогранним. Ми ловимо погляд мовця, чуємо тембр його голосу, вибираємо в себе емоції, розум, пристрасть — і відкупорюємо навички, які настоювалися в нашій підсвідомості сотні тисяч років. Навички, здатні наснажувати і надихати.

До того ж можемо так удосконалити ці таланти, що нашим пращурам і не снилося. Йдеться про можливість показувати — тут-таки і в дивовижній якості — усе, що можна сфотографувати і зобразити, можливість поєднувати слова з відео та музикою, можливість використовувати всі знання людства, зібрані в нашому смартфоні.

Добра новина: ці таланти можна розвинути. Безумовно. А отже, кожен, молодий чи старий, може скористатися новою суперсилою. Вона називається *мистецтво виступу*. Ми живемо

в світі, де залишити після себе щось вагоме вже не означає надрукувати книжку. Можна просто встати і щось сказати... тому що і слова, і пристрасть, з якою їх говорять, можуть розходитися по світу за лічені хвилини.

У XXI столітті вчити публічного виступу треба в кожній школі. Ще до епохи книжок це вміння вважалося основою освіти*, хоча й називалося тоді дещо старомодно — *риторика*. У добу нових технологій мусимо відродити це шляхетне мистецтво і зробити його четвертим основним елементом освіти: читання, письмо, лічба... і риторика.

З давньогрецької це слово означає «вміння говорити ефективно». У загальному сенсі це є головною метою цієї книжки — оновити риторику для потреб нової епохи, намітити шлях до нового мистецтва виступу.

Досвід TED останніх років може у цьому допомогти. Ми починали свою діяльність як щорічна конференція, яка об'єднувала сфери технології (Technology), розваг (Entertainment) і дизайну (Design) (звідси й така назва). Але останнім часом коло тем розширилося — може йтися про будь-що, що становить громадський інтерес. Спікери TED намагаються поширювати свої ідеї серед непрофесіоналів, виголошуючи стислі й ретельно підготовлені промови. Ми тішимся тим, що така форма публічного виступу стала хітом в інтернеті — 2015 року перегляди TED злетіли до мільярда щорічно.

Ми з колегами працювали із сотнями спікерів TED, допомагаючи відшліфувати зміст і форму їхніх виступів. Ці неймовірні люди повністю змінили наш світогляд. Протягом останнього десятиліття запекло сперечалися між собою, у чому ж секрет досягнень наших спікерів. Ми мали можливість спостерігати за ними зовсім близько, і побачене викликало у нас цікавість і роздратування, давало нам знання й натхнення. Ми особисто

* Поряд із логікою, граматиною, арифметикою, геометрією, астрономією та музикою.